ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ В АСПЕКТІ ОНЛАЙН-БЕЗПЕКИ

АЛІСА СУХІХ
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
Інституту інформаційних технологій
і засобів навчання НАПН України, м. Київ
alisam@ukr.net

Ключові слова: *цифрова грамотність, підлітки, мережа Інтернет.*

Стрімкий розвиток цифрових технологій призвів до нечіткого розмежування між реальним і віртуальним світами. Сьогочасні цифрові технології постійно розвиваються і прогресують. Сучасна людина за допомогою цифрових комунікацій вже не обмежена в своїх діях територією свого міста, держави і навіть континенту.

На початок 2020 року визначено [3], що понад 4,5 мільярда людей є користувачами мережі Інтернет, тобто майже 60% світового населення вже можуть знаходитися онлайн, при цьому активними користувачами соціальних мереж вже є 3,8 мільярда. Зазначено, що мобільні пристрої використовують 5,19 мільярда людей у світі (рис. 1).

Рис.1. Дані та динаміка змін використання цифрових технологій у світі.

Згідно статистичних даних [3], станом на січень 2020 року кількість українських користувачів мережі Інтернет склала 63 % (27,46 млн користувачів, тобто тих, хто заявляє, що використовує інтернет раз на місяць або частіше), що на 5,7 % більше у порівняні з показниками 2019 року (рис.2).

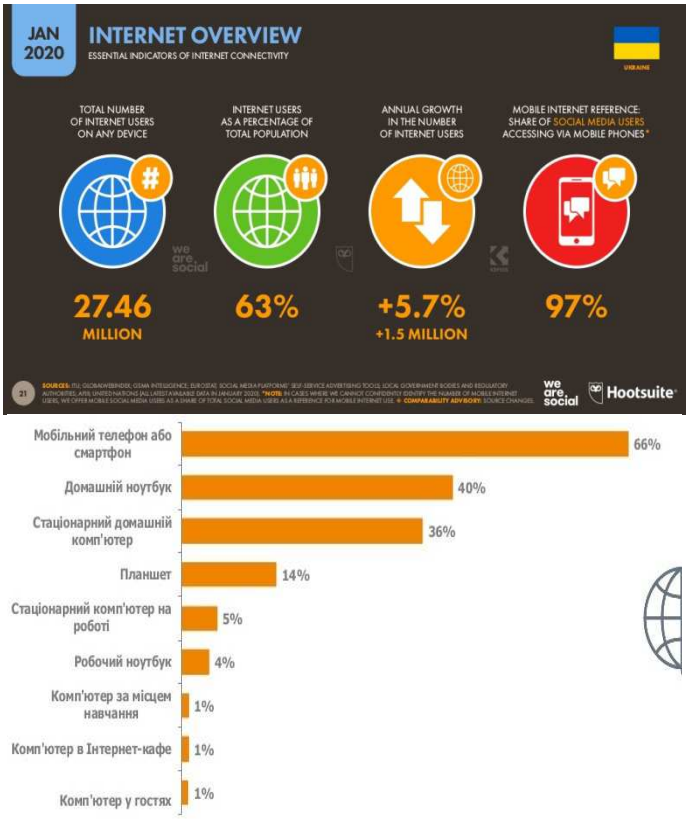

Рис.2. Дані про використання цифрових технологій в Україні та типи доступу до мережі Інтернет

Діти підліткового віку (10–15 років) вважаються активними користувачами мережі Інтернет. При цьому, молодь є найбільш незахищеною верствою населення серед зазначених користувачів. Актуальними проблемами використання мережі підлітками залишаються: Інтернет-адикція, кібербулінг (кібермобінг), онлайн шахрайство, захист персональних даних та порушення прав людини, безпека у віртуальному світі та ін.

Результати досліджень з проблематики онлайн-безпеки підлітків в мережі Інтернет, проведених в останні роки, констатують взаємозв'язок між небезпекою в мережі Інтернет та недостатньою обізнаністю дітей, як про ризики і загрози цифрового світу, так і про можливості їх подолання.

Одним з механізмів вирішення вищезазначеного переліку проблем є формування цифрової грамотності з дитинства. Цифрова грамотність є однієї з восьми ключових компетенцій, якою має володіти кожен громадянин Європи. В 2018 році було схвалено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затверджено план заходів щодо її реалізації [2]. Наразі в Україні запроваджується Національна програма цифрової грамотності як неодмінна вимога сьогодення [1]. На національній онлайн платформі у громадян будь-якого віку та фаху є можливість подивитися освітні серіали з цифрової грамотності, які мають на меті формування нових навичок та мотивації у користувачів щодо безпечного використання цифрових технологій.

Підлітковий вік характеризується інтенсивним розвитком психіки, пізнавальної діяльності, що призводить до переорієнтації цінностей, прагнень до самостійності, постійних емоційних змін. Діти потребують допомоги та контролю у цей час, тому важливо навчати їх цифровій грамотності та привчати до відповідальної поведінки в мережі Інтернет.

Для дітей підліткового віку рекомендовано проводити роз'яснювальні бесіди у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) та вдома на тему переваг і ризиків використання цифрових технологій, безпечної поведінки в мережі Інтернет (обміну даними, спілкування, кіберзлочинності, шахрайства та ін.). Одним із інструментів подання інформації є онлайн тренінги, що направлені на набуття та розвиток цифрових навичок.

Ключовими темам з онлайн-безпеки дітей з урахуванням вікових особливостей можуть бути: «Базова цифрова грамотність», «Безпека в мережі», «Репутація в Інтернеті»,

«Захист персональних даних», «Подання себе як особистості в мережі», «Стосунки та комунікація», «Протидія агресії в Інтернеті», «Кібербулінг та конфлікти в Інтернеті», «Захист прав інтелектуальної власності», «Комп'ютерні віруси: якими вони бувають і як з ними боротися».

З кожним роком збільшується кількість користувачів мережі Інтернет у світі і Україна не є виключенням. Велику частку користувачів складають підлітки, які є досить вразливими до негативних впливів. Формування цифрової грамотності має розпочинатися з дитинства, а в підлітковому віці діти мають набувати нові знання за допомогою бесід, онлайн тренінгів, курсів та розвивати відповідні навички заради власної безпеки.

Використані джерела:

1. Дія. Цифрова освіта (2020). URL: https://osvita.diia.gov.ua/
2. Офіційний сайт Урядового порталу. «Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр.» [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi – Дата звернення: 20.03.2020.
3. Hootsuite & We Are Social (2020). "Digital 2020 Global Digital Overview". URL: https://datareportal.com/reports/digital-2020-ukraine/